

HØJESTRETS EMBEDSREGNSKAB

2011

Højesterets bidrag til årsrapport for domstolene for 2011

Indhold

I denne rapport's afsnit 1 gennemgås Højesterets sagstilgang og sagsafvikling mv. for 2011 og udviklingen heri i forhold til de tidligere år.

I afsnit 2 redegøres for gennemløbstiderne.

I afsnit 3 omtales oplysninger om ressourceanvendelsen.

I afsnit 4 omtales Højesterets handlingsplan.

I afsnit 5 redegøres for Højesteret forventninger til fremtiden.

I afsnit 6 gennemgås andre forhold fra 2011, navnlig fejringen af Højesterets 350 års jubilæum.

1. Tilgang, afvikling og beholdning

1.1. Indkomne sager

1.1.1. Den samlede tilgang af **civile ankesager** steg i 2011 med 7 % fra 152 i 2010 til 162 i 2011. Siden domstolsreformen trådte i kraft, er det første år, at Højesteret har oplevet en stigning i antallet af indkomne civile ankesager.

Fordelingen og antallet af indkomne civile ankesager i perioden 2009 - 2011:

Sagstype	2009	2010	2011	Ændring i forhold til 2009	Ændring i forhold til 2010
2. instanssager fra landsretterne	97	80	89	-8 %	+11 %
Sø- og Handelsretten	37	41	40	+8 %	-2 %
3. instanssager	30	30	29	-3 %	-3 %
Den Særlige Klageret mv.	8	1	4	-62 %	+200 %
I alt	172	152	162	-5 %	+7 %

Efter domstolsreformen er de centrale opgaver for Højesteret at sikre retsenhed og afgøre sager, der rejser spørgsmål af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Ressourcerne bør derimod ikke benyttes på sager, der beror på bevismæssige vurderinger eller rets anvendelse, hvor de principielle retsspørgsmål er afklaret. Det er en følge heraf, at Højesteret vil skulle behandle færre, men tungere sager. Reformen har da også indebåret en væsentlig ændring af Højesterets funktion, idet Højesteret i dag som udgangspunkt alene fungerer som ankeinstans i sager, der skulle være principielle.

Hovedparten er henvist fra byret til landsretten som 1. instans, jf. retsplejelovens § 226, og der er efter Højesterets bedømmelse en del af de henviste sager, der ikke har principiel karakter. Hertil kommer, at der også efter reformen er fri appel til Højesteret fra Sø- og Handelsretten.

Fordelingen af indkomne civile ankesager i 2011:

Domstolsreformen har bl.a. medført en nedgang i sager om myndighedsudøvelse, der i dag som udgangspunkt starter i byretten som 1. instans. I 2007 udgjorde sager om myndighedsudøvelse 45 %, hvor andelen i 2011 alene udgør 16 %. Heraf udgør skattesager forsat langt den største sagskategori,

hvorimod sager om opholdstilladelse har været begrænset til et par sager om året efter reformen er slået igennem.

Antallet af indkomne sager fra Sø- og Handelsretten er før og efter domstolsreformen stort set uændret. Andel af ankesager fra Sø- og Handelsretten udgør derfor en forholdsmæssig større del af det samlede antal indkomne civile ankesager i 2011 end før reformen. Umiddelbart forinden reformen udgjorde andelen af ankesager fra Sø- og Handelsretten ca. 14 %, hvor det i dag er steget til 25 % af alle indkomne civile ankesager. Udfaldet af en stor del af disse ankesager beror i det væsentligste på en konkret bevismæssig vurdering og rejser ikke principielle aspekter.

Som det fremgår af notat af 4. februar 2010 om Højesteret og domstolsreformen, bilagt Højesterets embedsregnskab for 2009, forventede Højesteret efter domstolsreformen årligt at modtage ca. 135 civile ankesager, når reformen er slået fuldt igennem, hvoraf alene 110 forventedes at skulle domsforhandles. Denne sagsmængde ville lige akkurat kun klares med det hidtidige dommertal. Det forhold, at Højesteret forsat modtager en del flere civile ankesager end forventet, har, som det fremgår nærmere i afsnit 1.3., bl.a. bevirket, at sagsbunkerne, som nåede at bygge sig op forud for reformen, ikke er blevet nedbragt så hurtigt som forventet, hvilket påvirker gennemløbstiden negativt (afsnit 2)

1.1.2. Tilgangen af **straffeankesager** i 2011 steg ligeledes i forhold til 2010. Der er tale om en stigning på 38 % fra 21 i 2010 til 29 i 2011.

Indkomne straffeankesager i perioden 2009-2011:

Sagstype	2009	2010	2011	Ændring i forhold til 2009	Ændring i forhold til 2010
Straffeanker	22	21	29	+ 32 %	+ 38

1.1.3. Højesteret har i 2011 oplevet et samlet fald i antallet af **kæresager** på 17 % fra 136 i 2010 til 113 i 2011. Ser man alene på antallet af kæresager indbragt i 2011 med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, er der tale om et fald på 9 % fra 81 i 2010 til 74 i 2011.

Faldet i antallet af indkomne kæresager i 2011 i forhold til 2010 skal ses i sammenhæng med, at Højesteret i 2010 modtog et ekstraordinært stort antal kæresager både med og uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Sammenlignes antallet af indkomne kæresager i 2011 med antallet for 2009, er der således tale om en stigning i 2011 på henholdsvis 23 % (alle kæresager) og 57 % (kæresager med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet).

Indkomne kæresager i perioden 2009-2011:

Sagstype	2009	2010	2011	Ændring i forhold til 2009	Ændring i forhold til 2010
Civile kæresager	76	91	81	+7 %	-11 %
Straffekæresager	16	45	32	+100 %	-29 %
I alt	92	136	113	+23 %	-17 %

Indkomne kæresager med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet i perioden 2009-2011:

Sagstype	2009	2010	2011	Ændring i forhold til 2009	Ændring i forhold til 2010
Civile kæresager	41	48	49	+20 %	+2 %
Straffekæresager	6	33	25	+317 %	-24 %
I alt	47	81	74	+57 %	-9 %

Det gælder om kæresager indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, at der ofte er tale om komplekse og tidskrævende sager, som i visse tilfælde skal behandles af 5 eller flere dommere og procederes mundtligt eller i hvert fald voteres mundtligt, således at der må afsættes retsdage til behandling heraf.

Sagerne voteres på baggrund af parternes indlæg og en indstilling fra en dommerfuldmægtig i Højesteret. Behandlingen af kæresager udgør en væsentlig del af dommerfuldmægtiges arbejdsopgave. Da det var forventet, at Højesteret ville opleve en stigning i antallet af indkomne principielle kæremål, har Højesteret gennem de senere år fået tilført ressourcer til fuldmægtiggruppen bl.a. med henblik på at behandle det forventede stigende antal principielle kæresager.

Det fremgår af det nævnte notat af 4. februar 2010 om Højesteret og domstolsreformen, at Højesteret årligt forventer, at skulle behandle i alt ca. 50 kæresager indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, hvoraf ca. 35 er civile kæremål og 13 er straffekæremål. Denne forventning er overskredet i 2010 med 93 % og i 2011 med 78 %.

Den væsentlige overskridelse af det forventede antal af indkomne principielle kæresager sager har påvirket ressourceforbruget på alle niveauer i Højesteret.

1.1.4. Tilgangen af **andragender**¹ var i 2011 på 66, hvilket ligger på niveau med 2010 (67) og er en stigning i forhold til 2009 (59).

¹Andragender er en fællesbetegnelse for visse anmodninger, der fremsættes såvel inden for den civile retspleje, f.eks. appel og kære af delafgørelser samt ekstraordinær genoptagelse eller anke, og inden for strafferetsplejen.

Andragender forberedes af dommerfuldmægtigene og er den sagstype, der kræver færrest af Højesterets ressourcer. Da andragender bl.a. omfatter anmodninger om ekstraordinær genoptagelse og anke, jf. retsplejelovens § 399, behandler Højesteret imidlertid årligt sager også inden for denne sagstype af stor principiel betydning. Eksempelvis afsagde Højesteret kendelse den 8. oktober 2011 sag 283/2010 med deltagelse af 9 dommere i sag om ekstraordinær anketilladelse på grund af spørgsmål om dommerinhabilitet.

1.1.5. Den samlede tilgang af sager faldt i 2011 med 2 % fra 376 i 2010 til 370 i 2011. For arbejdsbelastningen er det imidlertid afgørende, at der på de mest ressourcekrævende sagsområder – civile ankesager og straffeanker samt kæresager med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet – er indgået flere sager i 2011 end i 2010.

Indkomne sager i perioden 2009-2011:

Sagstype	2009	2010	2011	Ændring i forhold til 2009	Ændring i forhold til 2010
Civile anker	171	152	162	-5 %	+7 %
Straffeanker	22	21	29	+32 %	+38 %
Civile kære	76	91	81	+7 %	-11 %
Straffekære	16	45	32	+100 %	-29 %
Andragender	59	67	66	+12 %	-1 %
I alt	344	376	370	+8	-2 %

1.2. Afsluttede sager

Det samlede antal af afsluttede sager i 2011 steg med 1 % fra 392 i 2010 til 395 i 2011. Antallet af sager afgjort ved dom, kendelse eller beslutning steg fra 337 i 2010 til 349 i 2011, hvilket er en stigning på 4 %. Antallet af hævede sager eller sager sluttet på anden måde faldt fra 55 i 2010 til 44 i 2011, hvilket er et fald på 20 %.

Afsluttede og hævede sager i perioden 2009 – 2011:

Afsluttet ved dom, kendelse eller beslutning	2009	2010	2011	Ændring i forhold til 2009	Ændring i forhold til 2010
Civile ankesager	170	157	169	-1 %	+8 %
Straffeanker	21	19	21	0 %	+11 %
Civile kæresager	70	77	67	-4 %	-13 %
Straffekæresager	19	27	39	+105 %	+44 %
Andragender	63	57	55	-13 %	-3 %
I alt	343	337	351	+2 %	+4 %

Hævede/bortfaldet	2009	2010	2011	Ændring i forhold til 2009	Ændring i forhold til 2010
Civile ankesager	61	48	31	-49 %	-35 %
Straffeanker	3	1	2	-33 %	+100 %
Civile kæresager	4	1	3	-25 %	+200 %
Straffekæresager	2	1	2	0 %	+100 %
Andragender	3	4	6	+100 %	+50 %
I alt	73	55	44	-40 %	-20 %

I alt	416	392	395	-5 %	+2 %
--------------	------------	------------	------------	-------------	-------------

Antallet af civile ankesager, der blev afsluttet ved dom eller kendelse, steg i 2011 med 8 % til 169 mod 157 i 2010. Det samlede antal afsluttede civile ankesager var i 2011 200. Det svarer til, at ca. 15 % hæves eller bortfalder på anden vis, hvilket er et fald på ca. 10 %. Såvel faldet som størrelsen heraf er forventet og er en følge af, at sagerne i stigende omfang har principiel karakter.

Antallet af afsluttede straffeanker, hvori der blev afsagt dom, steg i 2011 med 11 % fra 19 i 2010 til 21 i 2011. Det samlede antal afsluttede straffeanker var i 2011 23 mod 20 i 2010.

Det samlede antal af civile kæresager, der blev sluttet ved dom, kendelse eller beslutning, udgjorde i 2011 67 mod 77 i 2010, hvilket er et fald på 13 %. Antallet af afgjorte straffekæresager steg med 44 % til 39 mod 27 i 2010, mens antallet af afgjorte andragender faldt med 5 % fra 57 i 2010 til 55 i 2011.

Højesteret afslutter i dag færre sager årligt end umiddelbart før og efter domstolsreformen. Under den tidligere ordning drejede de fleste straffesager sig alene om strafudmåling, og Højesteret kunne normalt nå hovedforhandling, votering og domsskrivning på 1 retsdag, i visse tilfælde endda 2 straffesager på samme dag. Dette er ikke længere muligt, da alle straffesager nu indeholder principielle spørgsmål og derfor kræver i hvert fald 2 dage til hovedforhandling, votering og domsskrivning, i visse sager mere end 2 dage. Samme forhold gør sig gældende for de civile ankesager, hvor det ikke længere er muligt at afvikle hovedforhandling, votering og domsskrivning på 1 dag og heller ikke i samme omfang som hidtil på 2 dage. Sagens ændrede karakter gør det i øvrigt nødvendigt i stigende omfang at behandle sagerne med mere end 5 dommere. Disse virkninger af reformen er både forventede og tilsigtede, idet sagerne for Højesteret i stigende omfang er principielle.

Ser man på resultatet af de afgjorte civile ankesager, så stadfæstede Højesteret i 65 % af sagerne dommen. Stadfæstelse kan ske i henhold til de grunde, der er anført i den indankede dom, eller i det væsentlige i henhold til disse grunde eller med en helt ny begrundelse. I 35 % af sagerne ændrede Højesteret den indankede doms resultat.

	Østre Landsret	Vestre Landsret	Sø- og Handelsretten	I alt
Stadfæstelse	63 (63 %)	28 (65 %)	13 (72 %)	104 (65 %)
i henhold til grundene	5	5	2	12
I det væsentlige i henhold til grundene	30	16	4	50
med ny begrundelse	28	7	7	42
Ændring	37 (37 %)	15 (35 %)	5 (28 %)	57 (35 %)
I alt	100	43	18	161

1.3. Beholdning

Højesterets beholdning af civile ankesager ultimo 2011 faldt med 38 til 293 i forhold til beholdningen ultimo 2010, hvilket er et fald på 11 %. Højesterets samlede sagsbeholdning faldt med 7 %.

Sagstype	2009	2010	2011	Ændring i forhold til 2009	Ændring i forhold til 2010
Civile ankesager	383	331	293	-23 %	-11 %
Sager i alt	431	413	385	-11 %	-7 %

Da Højesteret forsat modtager flere ankesager end forventet efter Domstolsreformen, har det ikke været muligt at nedbringe beholdningen af ankesager så hurtigt som forventet, hvilket påvirker gennemløbstiden.

2. Gennemløbstid

2.1. Gennemløbstid er den tid, der går fra modtagelsesdatoen til afsendelsesdatoen, det vil sige fra det tidspunkt, sagen modtages, til sagen afsluttes ved dom, kendelse, beslutning eller hæves. Gennemløbstiden indeholder således både den periode, hvor parterne forbereder sagen ved skriftveksling, indhentelse og fremlæggelse af nye beviser, herunder afhøring af parter og vidner (forberedelsestiden), og den periode fra parterne har færdigforberedt sagen, til hovedforhandlingen kan foretages, og dom afsiges (berammelsestiden). Dom afsiges normalt en uge efter, at hovedforhandlingen er afsluttet. Parternes ønsker om ny bevisførelse for Højesteret er afgørende for længden af forberedelsestiden. I de sager, hvor der under forberedelsen bliver behov for at forelægge spørgsmål for andre institutioner, f.eks. Retslægerådet, Arbejdsskadestyrelsen eller EU-domstolen, har retten og parterne imidlertid ingen indflydelse på den del af forberedelsestiden, der går til forelæggelsen. Anderledes forholder det sig ved anden bevisførelse, idet den del af forberedelsestiden, der går til afhøring af parter og vidner, i et ikke ubetydeligt omfang beror på parternes advokater. Det samme gælder den del af forberedelsestiden, der vedrører skriftveksling om processuelle spørgsmål.

GENNEMLØBSTID I DAGE			
	2009	2010	2011
CIVILE ANKESAGER			
Med mundtlig hovedforhandling:	715	840	862
- heraf forberedelsestid	295	433	431
- heraf berammelsestid, hovedforhandling, votering og afsigelse af dom	420	407	431
Med skriftlig hovedforhandling:	370	491	565
- heraf forberedelsestid	187	241	250
- heraf skriftlig procedure, votering og afsigelse af dom	183 ²⁾	249 ³⁾	315 ⁴⁾
Alle civile ankesager ¹⁾	621	745	825
STRAFFEANKER			
Straffeanker med hovedforhandling:	193	207	184
Alle straffeanker ¹⁾	188	199	174
KÆRESAGER OG ANDRAGENDER			
Civile kæresager	123	115	165
Straffekæresager	101	102	168
Andragender	67	58	67
Alle kæresager og andragender ¹⁾	97	92	132

¹⁾ Denne oversigt omfatter også sager, der er hævet eller afvist.

²⁾ Heraf til skriftlig procedure og skriftlig votering, henholdsvis 132 og 51 dage.

³⁾ Heraf til skriftlig procedure og skriftlig votering, henholdsvis 161 og 88 dage.

⁴⁾ Heraf til skriftlig procedure og skriftlig votering, henholdsvis 175 og 140 dage.

2.2. For **civile ankesager**, der i 2011 blev afsluttet ved dom efter *mundtlig* hovedforhandling, steg den gennemsnitlige gennemløbstid i forhold til 2010 fra 840 dage til 862 dage. Stigningen skyldes, at berammelsestiden steg fra 407 dage i 2010 til 431 dage i 2011. Forberedelsestiden (inkl. tiden indtil afsigelse af dom) var uændret i de to år (433 dage i 2010 og 431 dage i 2011). De sager, som blev afgjort i 2011, er med en berammelsestid på 15-16 måneder blevet berammet i 2009 og 2010. Højesteret har siden 2008 arbejdet på at få berammet gamle sager, også selv om forberedelsen ikke er afsluttet. Ved udgangen af 2010 var alle sager – bortset fra sager, der er forelagt eller skal forelægges for EU-Domstolen – indkommet før den 1. januar 2010 blevet berammet. Dette initiativ er den væsentligste årsag til, at den gennemsnitlige gennemløbstid for civile sager er steget i 2010 og 2011. Den store beholdning af verserende sager skyldes mange år med et højt niveau af indkomne sager, før domstolsreformen begyndte at slå igennem i Højesteret, jf. notat af 4. februar 2010 om Højesteret og domstolsreformen, bilagt Højesterets embedsregnskab for 2009. For sager indkommet efter den 1. januar 2011 følger Højesteret den praksis, at sagerne – igen bortset fra forelæggelsessagerne – som altovervejende hovedregel berammes senest, når der er forløbet 6 måneder efter indbringelsen for Højesteret. Højesteret har som målsætning at nedbringe gennemløbstiden for civile ankesager til et år, men på baggrund af usikkerheden om antallet af indkomne sager, er det ikke muligt at vurdere, hvornår det vil kunne gennemføres.

For hastende civile sager, som eksempelvis sager om tvangsfjernelse af børn eller om samvær med børn samt sager om erstatning til uhelbredeligt syge personer, har Højesteret reserveret huller i kalenderen til at sikre, at sådanne sager – på samme måde som straffesager – kan behandles hurtigt.

Højesteret bestræber sig på fortsat at effektivisere forberedelsen med henblik på at nedbringe forberedelsestiden, bl.a. ved at sørge for kortere frister til advokaterne og effektiv håndhævelse af fristerne og en kortere behandlingstid af tvister under forberedelsen.

Civile ankesager, der i 2011 blev afsluttet ved dom efter *skriftlig* procedure, havde en gennemsnitlig gennemløbstid på 565 dage mod 491 dage i 2010. Forberedelsestiden i disse sager var på 250 dage, hvilket er lidt højere end i 2010. Også den resterende periode indtil domsafsigelsen steg fra 249 dage i 2010 til 315 i 2011. Af denne periode gik i gennemsnit 174 dage med parternes udarbejdelse af skriftlig procedure, mens dommerfuldmægtigens behandling, dommernes votering og domsafsigelse i gennemsnit steg til 140 dage.

Skriftligt behandlede civile ankesager behandlet i perioden 2009-2011:

Skriftlige ankesager	2009	2010	2011
Udgået til skriftlig behandling	28	29	23
Afsagte domme	30	18	20
heraf mundtligt voterede	22	16	17

Forholdet mellem antallet af mundtlige og skriftlige hovedforhandlinger har betydning for gennemløbstiden inden for den enkelte kategori. I det omfang der aflyses mundtlige hovedforhandlinger, voteres der på disse dage i sager, der er udtaget til skriftlig behandling. Antallet af bortfaldne hovedforhandlinger har retten normalt ingen indflydelse på, idet bortfald i det væsentlige skyldes, at sagerne bliver hævet. I 2011 blev der afsagt 20 domme efter skriftlig hovedforhandling, hvoraf de 17 blev afsagt efter mundtlig votering på en af de dage, hvor en allerede berammet hovedforhandling bortfaldt. De resterende 3 sager blev afgjort efter skriftlig votering, til hvilke der ikke afsættes særlige retsdage, idet sådanne sager cirkulerer mellem de deltagende dommere. I de senere år er der udgået færre sager til skriftlig behandling og også afsluttet færre. Dette skyldes navnlig sagernes ændrede karakter efter reformen.

Hastende civile ankesager, som eksempelvis spørgsmål tvangsfjernelse af eller om samvær med børn samt sager om erstatning til uhelbredeligt syge personer, bliver berammet i reserverede huller i kalenderen og har derfor en væsentlig lavere gennemløbstid.

2.3. Den gennemsnitlige gennemløbstid for alle afsluttede **straffeanker** var i 2011 174 dage. Det er et fald på 25 dage i forhold til 2010. Gennemløbstiden for straffeanker, der afsluttes efter hovedforhandling faldt med 23 dage fra 207 dage i 2010 til 184 i 2011. En egentlig forberedelse af straffeanker med skriftveksling og bevisoptagelse er sjældent forekommende. Hovedforhandling i straffeanker berammes umiddelbart efter, at rigsadvokatens ankemeddelelse er modtaget i forkyndt stand. Berammelsen sker til en af de dage, der i forvejen er reserveret til straffesager, således at de kan behandles inden for en rimelig tid og uafhængigt af berammelsestiden for de øvrige sager. Gennemløbstidens længde afspejler både, at sagerne efter domstolsreformen har ændret karakter og medført et større ressourceforbrug, og at såvel Rigsadvokaten og forsvarerne har vanskeligt ved at nå at forberede sagen og deltage i hovedforhandling indenfor en kortere berammelsestid. Højesteret har dog som målsætning at nedbringe gennemløbstiden for straffeanker til 3 måneder.

2.4. Gennemløbstiden for alle afsluttede **kæresager** og **andragender** steg i 2011 til 132 dage, mod 92 dage i 2010. Dette skal se i lyset af den ekstraordinære stigning i antallet af indkomne kæresager, herunder straffekæresager, med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet i 2010 og i 2011.

Højesteret har en målsætning om en gennemsnitlig gennemløbstid for kæresager på 90 dage og forventer, at det vil kunne lykkes inden for de kommende par år.

3. Organisation og ressourceanvendelse

Ved vurderingen af ressourceanvendelsen skal Højesterets særlige arbejdsopgaver og arbejdsform tages i betragtning.

3.1. Højesterets retssager

Forberedelsen af civile ankesager, der udgør lidt over halvdelen af alle sager, forestås af Højesterets anke- og kæremålsudvalg. Udvalget består af 3 dommere, der, såfremt der opstår tvister under sagsforberedelsen, på skriftligt grundlag tager stilling til spørgsmålet. Det kan f.eks. dreje sig om tilladelse til nye påstande eller anbringender, eller om i hvilket omfang der skal indhentes supplerende oplysninger, afhøres vidner eller foretages syn og skøn. Afgørelse træffes på grundlag af parternes indlæg og en dommerfuldmægtigs skriftlige gennemgang af sagen og tvistepunkterne. Såfremt der tillades afhøring af parter eller vidner, foretages disse af den byret, hvor parterne eller vidnerne har hjemting, af Sø- og Handelsretten, hvis sagen er behandlet af denne ret i 1. instans, eller i Højesteret af en dommerfuldmægtig, der i forvejen kender sagen.

På grund af Højesterets nuværende berammelsestid indkaldes advokaterne ofte til et berammelsesmøde, inden forberedelsen er afsluttet. På mødet, der ledes af ankeudvalgsformanden, drøftes hovedforhandlingens varighed samt spørgsmålet om, hvorvidt sagen er egnet til skriftlig behandling. Herved sikres det, at der ikke afsættes unødigt tid til hovedforhandlingen. Som følge af, at sagerne i stigende grad er principielle og tunge, er antallet af retsdage pr. sag steget. På mødet i ankeudvalget bliver tidspunktet for hovedforhandlingen fastlagt og sagen henvist til en af rettens to afdelinger, medmindre sagen skal forhandles skriftligt. Berammelse sker dog ofte telefonisk uden afholdelse af et møde. Ankeudvalgsformanden kan – også mod advokaternes indstilling – beslutte, at en sag skal behandles skriftligt. For at sikre en hensigtsmæssig udnyttelse af den tid, der afsættes til hovedforhandlingen, anmodes advokaterne endvidere om inden hovedforhandlingen at udfærdige en tidsplan herfor.

Siden 2008 har Højesteret haft den ordning, at 2 dommerfuldmægtige indgår i et tæt samarbejde med de to ældste førstevoterende dommere om den sag, dommeren forbereder ("Referendarordningen"). Bistanden kan blandt andet bestå i undersøgelse af særlige spørgsmål, drøftelser af sagen og udarbejdelse af domsudkast. Ordningen er også en meget værdifuld del af dommerfuldmægtigenes

uddannelse i Højesteret, og der arbejdes med at udvide ordningen til, at hver af de fire førstevoterende har tilknyttet en referendar.

I 2011 blev der gennemført 16 bevisoptagelser i form af afhøringer af parter og vidner under retsmøder, der ledes af en dommerfuldmægtig.

I de mundtlige hovedforhandlinger medvirker mindst 5 dommere. I principielle sager og andre sager af særlig vigtighed kan retten bestemme, at der skal medvirke flere dommere. Antallet af dommerdage pr. retsdag er efter i 2007 og 2008 at have været godt 5,1, steget til 5,6 i 2010. I 2011 er antallet dog faldet til 5,3. Forud for hovedforhandlingen har dommerne gennemgået sagen, den af parterne udfærdigede ekstrakt, parternes sammenfattende processkrifter samt parternes materialesamlinger, hvis omfang varierer, men sædvanligvis er meget omfattende. Dette forberedelsesarbejde er meget tidskrævende. Dommerne voterer straks efter hovedforhandlingens afslutning. Der har hidtil normalt været afsat lige så lang tid til votering og domsskrivning som til hovedforhandlingen. Det er dog ofte ikke tilstrækkeligt, og domsskrivningen må da fortsættes efter hovedforhandling og votering i andre allerede berammede sager. Udviklingen har således medført, at der må afsættes mere tid til den enkelte sag som følge af sagernes karakter.

Antallet af medvirkende dommere i de skriftligt behandlede ankesager er som for de mundtligt behandlede. Fordelen ved de skriftligt behandlede, men mundtligt voterede ankesager er, at de kan votes på tidspunkter, hvor der med kort varsel er bortfaldet en berammet hovedforhandling. Dommernes forberedelse i disse sager svarer til forberedelsen i de mundtligt behandlede sager. Dog udgår en del af de ankesager, hvor en part er selvmøder, til skriftlig behandling, hvilket kan gøre forberedelsen af voteringen tungere.

I de mundtligt forhandlede og de skriftligt behandlede, men mundtligt voterede ankesager samt i straffeankesager overværes dommernes votering af en dommerfuldmægtig, der nedskriver voteringerne, som indsættes i voteringsprotokoller i redigeret form. Dette arbejde tager ofte een dag, hvortil kommer overværelsen af voteringen.

I straffeankesager kan Højesteret tage stilling til fortolkning af de straffebestemmelser, som påstås overtrådt, straffens udmåling, om der foreligger formelle fejl ved behandlingen i de tidligere instanser, og om det faktiske forhold, tiltalte er fundet skyldig i, med rette er henført under den lovbestemmelse, tiltalte er straffet efter. Højesteret kan derimod ikke tage stilling til, om beviserne er rigtigt bedømt.

HOVEDFORHANDLINGERNES VARIGHED			
Flere sager, der behandles samlet, tæller kun en gang			
	2009	2010	2011
Civile sager¹⁾			
< 1 dag	7	11	13
1 dag	105	89	80
1½ dag	5	14	14
2 dage	5	2	11
2½ dage			11
3 dage	1	3	
3½ dage			
4 dage			1
4½ dage			
5 dage			
> 5 dage			
Straffesager¹⁾			
< 1 dag	18	6	12
1 dag	2	8	8
1½ dag	1	1	
2 dage			
2½ dage			
3 dage			

¹⁾ Det er alene den tid, der er afsat til parternes indlæg under hovedforhandlingen, der er opgjort.

Den tid, der anvendes til dommernes forberedelse og til votering og domsskrivning, er derimod ikke medtaget.

Kæresager bliver næsten altid behandlet skriftligt. Parterne indgiver således skriftlige indlæg. Sagerne forberedes af en dommerfuldmægtig, der udfærdiger referat og gennemgår forarbejder, litteratur og praksis samt udfærdiger udkast til afgørelse. Voteringen foregår normalt også skriftligt. I kæresager medvirker normalt 3 dommere. Efter domstolsreformen er størstedelen af kæresagerne indbragt med Procesbevillingsnævnets tilladelse, og angår derfor principielle spørgsmål, hvilket kan nødvendiggøre deltagelse af 5 eller eventuelt 7 dommere. Tyngden af disse sager kan i vidt omfang sidestilles med de skriftligt behandlede civile ankesager. Det sker, at kæresager, evt. på Højesterets initiativ, forhandles mundtligt.

Andragender behandles skriftligt med indstilling fra en dommerfuldmægtig.

3.2. Andre opgaver

Udover behandlingen af retssager varetager Højesteret en række andre opgaver. Præsidenten har ansvaret for Højesterets **administrative opgaver**. Opgaverne udføres af Højesterets justitskontor, der ledes af administrationschefen med reference til præsidenten. De administrative opgaver er stigende, ikke mindst på informationsområdet og det personaleadministrative område.

Administrationschefen bistår endvidere præsidenten med behandlingen af blandt andet klager over højesteretsdommere og præsidenter ved landsretterne og Sø- og Handelsretten. Hun behandler også spørgsmål om retsafgift og aktindsigt, der ved tvivlsspørgsmål forelægges retten til afgørelse.

Med henblik på at forbedre den interne information afholder Højesteret 1 – 2 gange i kvartalet et møde for alle ansatte, hvor medarbejderne informerer om sager og øvrige emner af almen interesse for medarbejderne.

Højesteret varetager endvidere sekretariatsfunktionen for Den Særlige Klageret, Bibeskæftigelsesnævnet og Rigsretten.

Den Særlige Klageret har sekretariat i Højesteret, jf. retsplejelovens § 1a, stk. 5. Klageretten behandler anmodninger om genoptagelse af straffesager, klager over dommere og andre domstolsjurister og kæresager vedrørende forsvarerudelukkelse. Endvidere behandler Klageretten sager om afskedigelse af dommere og om afskedigelse og uansøgt forflyttelse af andre domstolsjurister. Klageretten består af en højesteretsdommer, der er formand, en landsdommer og en byretsdommer, en advokat og en juraprofessor. Både den forberedende sagsbehandling og voteringen i Klageretten foregår i almindelighed skriftligt. Sekretariatsopgaverne består i at forberede sagerne med indhentelse af akter, partshøring og udfærdigelse af referater og udkast til afgørelse, inden sagen rundsendes til votering blandt medlemmerne.

Afgjorte sager ved Den Særlige Klageret i perioden 2009-2011:

Sagstype	2009	2010	2011
Genoptagelse	99	58 ²	49 ³
Disciplinærsager	86	61	72 ⁴
Kæresager (RPL § 737 og § 987)	14	16	15
I alt	199	135	136

I 2011 var antallet af indkomne sager i Klageretten 136 mod 135 i 2010. Antallet af afgørelser i sager vedrørende genoptagelse faldt fra 58 i 2010 til 49 i 2011. Antallet af klager over dommere eller andre domstolsjurister steg i 2011 til 72 mod 61 i 2010. Antallet af kæresager, der vedrører afgørelser om forsvarerudelukkelse og genoptagelse af udeblivelsesdomme, var næsten uændret. Ud over de sager, der fremgår af tabellen, afsluttes et antal sager administrativt af sekretariatet uden votering blandt Klagerettens medlemmer.

² Anmodning om genoptagelse blev imødekommet i 7 af sagerne

³ Anmodning om genoptagelse blev imødekommet i 3 af sagerne.

⁴ I to af sagerne blev der udtrykt misbilligelse.

Bibeskæftigelsesnævnet har ligeledes sekretariat i Højesteret, jf. retsplejelovens § 47f, stk. 3. Nævnet varetager tilladelses- og tilsynsopgaver i relation til dommers lønnede, faste bibeskæftigelse. Nævnet kan således godkende, at et fast indtægtsgivende hverv kan bestrides af en dommer, og en sådan tilladelse er nødvendig, når det ikke ved lov er bestemt, at det skal bestrides af en dommer. Nævnet kan endvidere godkende, at hverv som medlem af et offentligt eller privat råd eller nævn må varetages af en dommer fra de overordnede retter, selv om det ikke ved lov er bestemt, at det skal varetages af en sådan dommer. Nævnet modtager endvidere årlige indberetninger fra alle dommere vedrørende deres bibeskæftigelse. Nævnet offentliggør hvert år en redegørelse for sin virksomhed og en oversigt over dommernes indtægtsgivende bibeskæftigelse. Redegørelserne findes på nævnets hjemmeside.

Bibeskæftigelsesnævnet består af præsidenten for Højesteret, præsidenterne for de to landsretter, en præsident valgt af de øvrige retspræsidenter, en dommer valgt af Den Danske Dommerforening og to offentlighedsrepræsentanter. Nævnet er etableret med virkning fra den 1. januar 2007. Sekretariatsfunktionen har været ressourcekrævende og har inddraget alle personalegrupper, herunder dommerfuldmægtige. Der blev imidlertid ikke tilført Højesteret yderligere i ressourcer i forbindelse med oprettelse af nævnet. I 2011 har nævnet behandlet i alt 48 ansøgninger. I 2010 behandlede nævnet 83 ansøgninger og i 2009 106 ansøgninger. I 2007 og 2008 behandlede nævnet henholdsvis 38 og 44 ansøgninger.

Endvidere varetager højesteretsdommerne **andre offentlige opgaver** af generel betydning for retsplejen og domstolene. Formandsposten i en række råd og nævn bestrides af højesteretsdommere. Det gælder således blandt andet Procesbevillingsnævnet, Domstolsstyrelsens bestyrelse og Dommerudnævnelsesrådet.

Højesteret deltager i vidt omfang i **internationalt samarbejde**, herunder i møder på nordisk og europæisk plan. Som et led i dette arbejde udarbejdes ofte redegørelser på engelsk om nationale retsforhold eller besvares spørgeskemaer til brug for efterfølgende drøftelser i internationale fora. Dette arbejde er tidskrævende både for dommere og fuldmægtige. Da Danmark hverken har forvaltningsdomstole eller en særlig forfatningsdomstol, er Højesterets deltagelse i internationalt samarbejde mere tidskrævende end i lande med specialdomstole.

Blandt de internationale møder i 2011, hvor repræsentanter for Højesteret har deltaget, ofte med forbedrede indlæg, kan nævnes:

- Besøg ved EU-Domstolen i Luxembourg
- Besøg ved Menneskerettighedsdomstolen i Strassbourg

- Nordisk administrationschefmøde afholdt i København
- XVth Conference of the European Constitutional Courts i Rumænien
- Konference om Legal role and significance of the decisions of Constitutional Courts, Armenien
- Nordisk møde for højesteretsbibliotekarer i København
- Nordisk Juristmøde i Stockholm
- Network of Presidents møde med dommerne ved EU-Domstolen vedr. Lissabon-traktaten
- Konference om Supreme Court in the protection of human rights at national level i Ukraine
- Nordisk præsidentmøde i Island 2011
- Øverste administrative domstoles (ACA) seminar om Access to national case law i Warszawa
- Konference i Belgien: "Common Portal of Case Law"
- Network of Presidents seminar on Budgetary Management and Resources, Sofia

Dommere fra Højesteret har virket som dommere ved det nordiske processpil om menneskerettigheder, der i 2011 blev holdt i Helsingfors, og ved både DJØFs og Danske Advokaters samt Juridisk Diskussionsklubs processpil i København.

Højesteret har i 2011 modtaget en række besøg fra ind- og udland, hvor de besøgende orienteres om bl.a. Højesterets historie, stilling over for regering og Folketing, det daglige arbejde i retten og om domstolsreformens betydning for Højesteret. Som eksempler på disse besøg kan nævnes:

- HKH Prinsesse Benedikte
- Hofmarskallatet
- Videnskaberne Selskab
- Folketinget – medlemmer og administrationen
- Landsskatteretten
- Europaparlamentets komite for konstitutionsanliggender
- Delegation fra Thailands administrative domstole
- Delegations fra Georgiens Højesteret
- Japans ambassadør

Højesteret har endvidere modtaget besøg fra en række byretter og uddannelsesinstitutioner, samt organisationer, virksomheder og administrative myndigheder. Også i 2011 havde Højesteret åbnet dørene på Kulturatten, hvor der var over 1.300 besøgende.

I 2009 etableredes i overensstemmelse med Visionsudvalgets forslag en studieordning, hvorefter Højesteret modtager besøg af dommere fra by- og landsretterne samt Sø- og Handelsretten. Studiebesøget omfatter overværelse af hovedforhandlinger, votering og domsskrivning samt orientering om Højesterets arbejdsform. I 2011 var antallet af besøgende 14 landsdommere og 7 byretsdommer. Endvidere havde Højesteret 2 studiebesøg af en uges varighed af dommerfuldmægtige

under grunduddannelse, ligesom Højesteret i 2011 afholdt en karrieredag med deltagelse af 20 jurastudende.

3.3. Årsværk

Højesterets samlede forbrug af årsværk var i 2011 på 46,67. Højesteretsdommerne står for de 19. De resterende 27,67 er fordelt med 1,0 på administrationschef og 11,18 på dommerfuldmægtige, 9 på kontorpersonale og 7,88 på øvrigt personale (2 vagtmestre, 1 bibliotekar, 1 IT-medarbejder, 1 køkkenmedhjælper og 5 studenter).

Højesterets samlede forbrug af årsværk var i 2010 på 46,67. Højesteretsdommerne stod for 19. Den resterende 27,67 var fordelt med 12,41 på administrationschef og dommerfuldmægtige, 8,58 på kontorpersonale og 6,68 på øvrigt personale.

Da hvervet som formand for Procesbevillingsnævnet er en fuldtidsstilling, indgår der 1 dommerårsværk mindre i Højesterets arbejdsfordeling end angivet ovenfor.

4. Indsatsområder

4.1. Sagsbehandlingstider

Højesteret er ikke herre over sagstilgangen. De lange sagsbehandlingstider for de civile ankesager skyldes en stor sagstilgang i årene før reformen og en deraf følgende forøget sagsbeholdning. Nedgangen i antallet af indkomne sager, der er konstateret efter reformen, har ikke været så stor som forventet, hvorfor bunken ikke nedbringes så hurtigt som forventet.

Der er dog iværksat andre initiativer til nedbringelse af sagsbehandlingstiden.

- Forberedelsestiden for civile ankesager forkortes ved at forkorte advokaternes forberedelsestid, og ved, at tvister om forberedelsen som udgangspunkt kun giver mulighed for at fremkomme med ét indlæg.
- Fra 1. januar 2011 sker berømmelse senest, når en sag har verseret i 6 måneder. Undtagelsen er dog sager, der forelægges for eller hvor der er spørgsmål om forelæggelse for EU-domstolen, idet dennes behandling ikke tillader berømmelse efter samme princip.
- Også herefter er der fokus på sagen, der (bortset fra tiden, der medgår til forelæggelse for EU-domstolen) kun forberedes i et halvt år før berømmelse sker.
- Faste retningslinier for behandling af sager, hvor der er spørgsmål om forelæggelse for EU-domstolen med henblik på at nedbringe sagsbehandlingstiden.
- Særlig behandling af hastende civile sager (omtalt ovenfor).

For så vidt angår kæresager og andragender styres forberedelsen centralt, og der følges op på såvel eksterne som interne frister.

4.2. Digitalisering

Højesteret deltager i forskellige arbejdsgrupper i forbindelse med udvikling af nye systemer. Disse systemer udvikles i høj grad med sagsbehandlingen ved byretterne for øje. Højesterets funktion, organisation og arbejdsform adskiller sig både fra byretternes og landsretternes, og det er derfor vigtigt, at den videre digitalisering understøtter Højesterets (og herunder Den Særlige Klagerets, Bibeskæftigelsesnævnets og Rigsrettens) særlige forhold og ikke begrænser den fleksibilitet, der er nødvendig for at opfylde kravene til kvalitet og effektivitet.

4.3. Åbenhed, omdømme og kommunikation

Det er overordnet en målsætning, at domme og andre afgørelser får en udformning, så de til hver en tid lever op til samfundets forventninger til sagsfremstilling og begrundelse.

Højesteret lægger afgørelserne på sin hjemmeside, straks de er truffet, både i en let tilgængelig resumeform og i deres helhed. Højesterets afgørelser fjernes fremover ikke fra hjemmesiden. Der arbejdes på en udbygning af hjemmesiden, bl.a. med indlægning af presseomtaler af Højesterets forhold.

Der modtages fortsat besøgende fra forskellige institutioner og virksomheder, og Højesteret deltager med åbent-hus arrangement under Kulturatten. På hjemmesiden etableres en rubrik for Besøg.

Mediernes nemme adgang til Højesteret sikres fortsat ved hurtig ekspedition af henvendelser om sager og om aktindsigt. Derfor er det muligt for pressen at få kontakt til administrationschefen også udenfor åbningstiden.

4.4. Kvalitet, service og effektivitet

Det er fortsat af afgørende betydning, at der er den fornødne tid og kapacitet til rådighed til omhyggelig behandling af sagerne. Dette gælder for alle led i såvel rettens som administrationens sagsbehandling. Højesteret er sidste instans og skal behandle sager af principiel karakter og omfattende betydning.

Højesteret vil fortsat arbejde med domsskrivning med henblik på at give dommene en så udførlig begrundelse som mulig. Det overvejes forsat, om Højesterets afgørelser skal have en sådan opbygning, at de kan læses uafhængigt af underinstansernes domme.

Der sker løbende drøftelser og opfølgning til sikring af nye tiltag til kvalitetsforbedring og effektivisering.

4.5. Trivsel

Resultatet af trivselsundersøgelsen i 2010 i Højesteret lå for så vidt angår motivation og tilfredshed over resultatet i 2008 og over landsgennemsnittet inden for domstolene på niveauet ”meget tilfredsstillende”. For så vidt angår medarbejdernes engagement var resultatet ”tilfredsstillende” grænsende til ”meget tilfredsstillende”. Resultatet har været drøftet på møder med dommerfuldmægtigene og med det administrative personale.

For de administrative medarbejderes vedkommende blev der som opfølgning på resultatet udarbejdet en uddybende, ikke anonym spørgeskemaundersøgelse for at få en mere præcis afklaring af behov for tiltag. Der blev i forlængelse heraf afholdt samtaler med de medarbejdere, hvor der fandtes behov for yderligere uddybning, og alle administrative medarbejdere har haft møder om udformning af en handlingsplan, der vil foreligge i endelig form i starten af 2012

Ledelsen har i øvrigt opfordret medarbejderne til løbende at have fokus over kommunikations- og omgangsform, arbejdsinteresser og karriereønsker og være opmærksomme på, at det er et vilkår i organisationen, at man er fleksibel

5. Forventninger til de kommende år

Som der er redegjort for i embedsregnskaberne de senere år, har domstolsreformen medført en væsentlig ændring af Højesterets opgaver, idet ressourcerne nu i langt højere grad koncentrerer om de centrale opgaver at sikre retsenhed og afgøre principielle sager af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Højesteret behandler dog forsat en del sager uden principiel karakter.

Stigning i antallet af indkomne ankesager i 2011 bekræfter, at det er vanskeligt at vurdere udviklingen de kommende år. Antallet af sager afhænger af flere faktorer, der ikke nemt kan forudses, da det afhænger både af antallet af henviste sager fra by- til landsret, antallet af anlagte sager ved Sø- og Handelsretten og antallet af procesbevillinger. Sagsbeholdningen efter reformen er stadig mere ressourcekrævende. Det øgede ressourceforbrug har bl.a. vist sig ved, at det er nødvendigt at afsætte

flere retsdage pr. sag. Til trods for at domstolsreformen i alt væsentlighed er slået igennem også i Højesteret, modtager Højesteret forsat flere anke- og kæresager end forventet.

Med de nødvendige krav til retsdag pr. sag og dommerdage pr. retsdag og med det hidtidige dommerantal er det ikke muligt at nedbringe de sagsbunker, som nåede at bygge sig op forud for reformen, så hurtigt som forventet. Den aktuelle gennemsnitlige gennemløbstid på godt 2 år for civile ankesager er derfor stadig for lang. Det har været Højesterets mål at nedbringe den gennemsnitlige gennemløbstid til 1 år, men med en stigende sagstilgang i 2011 kommer det til at tage længere tid end forventet.

6. Andre forhold

2011 var et år, der var præget af mange og store begivenheder. Højesteret kunne i 2011 fejre sit 350 års jubilæum – så vidt vides den ældste højesteret i verden. Dette var en god anledning til at indbyde kongehuset, repræsentanter for alle Danmarks domstole, folkevalgte fra alle dele af riget og repræsentanter for den juridiske verden fra ind og udland for at markere ikke bare Højesterets, men domstolenes rolle i et demokratisk og moderne samfund. Jubilæumsdagen den 14. februar 2011 blev festligholdt med et arrangement i Københavns Universitets Festsal med indlæg fra højesteretspræsident Børge Dahl, højesteretsjustitarius Tore Schei, Norges Høyesterett, direktør, dr. jur. Jonas Christoffersen, Institut for Menneskerettigheder, forhenværende højesteretspræsident Torben Melchior og Folketingets daværende formand Thor Pedersen. Højesteret holdt åbent hus for ca. 200 af disse gæster og et aftenarrangement på Ny Carlsberg Glyptotek. I anledning af jubilæet udgav Postdanmark to frimærker og der blev med Augustinus Fondens velvilje udgivet en jubilæumsbog på Gyldendals Forlag "Højesteret – 350 år."

I 2011 fratrådte højesteretsdommer Per Sørensen på grund af alder. Stillingen blev besat med landsdommer Oliver Talevski.

Frimærker udgivet i anledning af Højesterets 350 års jubilæum 14. februar 2011

